

# نارسایی‌ها و آموزش در کودکان ناشنوا

(توصیف، تبیین و راهکارها)

دکتر سکینه سلطانی کوهبنانی

دانشگاه آزاد اسلامی ایلام

دکتر راضیه خسرو راد

مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

انتشارات هاوار

۱۳۹۳

سرشناسه : سلطانی کوهبنانی، سکینه، ۱۳۴۹  
 عنوان و نام پدید آور : نارسایی ها و آموزش در کودکان ناشنوا ( توصیف، تبیین و راهکارها) / سکینه سلطانی کوهبنانی، راضیه خسرو راد.  
 مشخصات نشر : ایلام: هاوار، ۱۳۹۳.  
 مشخصات ظاهری : ۱۵۱ص.  
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۶۲۶-۱-۲  
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا

موضوع : کودکان ناشنوا — آموزش و پرورش  
 موضوع : کودکان ناشنوا -- توانبخشی  
 شناسه افزوده : خسرو راد، راضیه، ۱۳۴۸ -  
 رده بندی کنگره : HV ۲۴۳/س ۲۸ ۱۳۹۳  
 رده بندی دیویی : ۳۷۱/۹۱۲  
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۵۸۳۰۵۵

عنوان: نارسایی ها و آموزش در کودکان ناشنوا ( توصیف، تبیین و راهکارها)

مؤلفین: دکتر سکینه سلطانی کوهبنانی، دکتر راضیه خسرو راد

ناشر: انتشارات هاوار

ویراستار: حسن سلطانی

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۳

شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

نشانی ناشر: ایلام، میدان مخابرات، بلوار نماز، تلفن: ۰۹۱۸۸۴۰۶۶۳۰

فصل اول: نارسایی‌ها در ناشنوایان

|    |                                                    |
|----|----------------------------------------------------|
| ۲  | حس شنوایی                                          |
| ۳  | تعریف ناشنوایی و انواع آن                          |
| ۴  | محدوده شنوایی                                      |
| ۴  | دستگاه شنوایی                                      |
| ۶  | درجات نقص شنوایی و پیامدهای آن بر درک گفتار و زبان |
| ۷  | آزمایش شنوایی                                      |
| ۱۱ | مشکلات پردازش شنوایی کودکان                        |
| ۱۵ | بررسی افت شنوایی                                   |
| ۱۶ | بررسی زودهنگام شنوایی و مداخله                     |
| ۲۰ | آثار روانی ناشنوایی                                |
| ۲۳ | شناخت در کودکان ناشنوا                             |
| ۳۲ | کارکردهای اجرایی کودکان ناشنوا                     |
| ۳۸ | مبانی کارکردهای اجرایی کودکان ناشنوا               |
| ۴۱ | ویژگیهای زبانی کودکان ناشنوا                       |
| ۵۲ | اختلال در مهارتهای زبانی مربوط به صرف زبان         |
| ۵۳ | درک مفهومی زبان کودکان ناشنوا                      |
| ۵۶ | مشکلات خواندن کودکان ناشنوا                        |
| ۵۷ | الگوهای خواندن                                     |

|         |                             |
|---------|-----------------------------|
| ۵۷..... | الگوهای از پایین به بالا    |
| ۵۸..... | الگوهای از بالا به پایین    |
| ۵۹..... | الگوهای تعاملی خواندن       |
| ۵۹..... | الگوی عمومی خواندن          |
| ۶۰..... | الگوی زبانی خواندن          |
| ۶۱..... | درک خواندن کودکان ناشنوا    |
| ۶۳..... | نوشتن کودکان ناشنوا         |
| ۶۷..... | سازگاری ناشنوایان           |
| ۶۹..... | مشکلات حرکتی کودکان ناشنوا  |
| ۷۲..... | مشکلات تعادلی کودکان ناشنوا |
| ۷۴..... | تمرینات ورزشی               |
| ۷۶..... | اختلالات همبود با ناشنوایی  |
| ۷۷..... | اهمیت انتخاب شغل ناشنوایان  |

## فصل دوم: ناشنوایی و آموزش

|         |                                                          |
|---------|----------------------------------------------------------|
| ۷۵..... | درآمد                                                    |
| ۷۵..... | تاریخچه آموزش ناشنوایان                                  |
| ۷۸..... | آموزش ناشنوایان در ایران                                 |
| ۷۹..... | مکاتب فکری آموزش زبان به ناشنوایان                       |
| ۸۱..... | پایه های رشد زبان                                        |
| ۸۶..... | چالشهای آموزش ناشنوایان                                  |
| ۸۷..... | خلاصه‌یی از روشهای آموزش زبان به کودکان ناشنوا و کم شنوا |
| ۸۸..... | استفاده از نرم افزارهای آموزشی سه بعدی                   |
| ۸۹..... | نمایشگر گفتاری                                           |

- سیستم لوپ ..... ۹۰
- ارتباط تلفنی ..... ۹۰
- کاشت پروتز در حلزون (کاشت حلزون) ..... ۹۰
- آموزش والدین برای سازگاری با کودک ناشنوا ..... ۹۱
- انتظارات کودکان ناشنوا از والدین ..... ۱۱۰
- آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان ناشنوا ..... ۱۱۴
- موفقیت آموزش دانش آموزان ناشنوا در کلاسهای عادی ..... ۱۲۳
- مشکلات تحصیلی دانش آموزان ناشنوا ..... ۱۲۳
- آموزش روشهای خود تنظیمی رفتار دانش آموزان ناشنوا و نیمه ناشنوا ..... ۱۲۴
- اهمیت کاربرد طنز در کلاس دانش آموزان ناشنوا ..... ۱۲۸
- منابع فارسی ..... ۱۳۰
- منابع انگلیسی ..... ۱۳۷

## پیشگفتار

ناشنوایان و کم شنوایان دسته‌ای از شهروندان جامعه هستند که تنها در یکی از حواس خود اختلالانی دارند که دامنه‌ای از کم شنوایی تا ناشنوایی مطلق را در برگیرد؛ آنچه در بیشتر مواقع مورد توجه عموم قرار نمی‌گیرد، سالم بودن دیگر اندامها، حواس و تفکر و اندیشه ناشنوایان است. نگرش منفی نسبت به ناشنوایان که به لحاظ ظاهری هم قابل تشخیص نیستند از طرف خود آنها در جامعه ایجاد می‌شود، گوشه‌گیری و انزوا یکی از معضلات اساسی آنها است، بدین صورت که به واسطه خجالت، ترس و... از حضور در مجامع دوری می‌گیرند، نزد دوستان، اقوام و فامیل نمی‌روند، البته باید پذیرفت که اجتماع و مردم نیز معمولاً رفتار مناسبی نشان نمی‌دهند.

برخلاف تصور نادرست مذکور، بسیاری از ناشنوایان ترجیح می‌دهند عضوی از جامعه ناشنوایان باشند، چرا که ناشنوایی از دیدگاه آنان یک اختلال نیست، بلکه یک تفاوت فرهنگی و زیست‌شناختی است؛ زبان، ارزشها، رفتارها و ستهای ناشنوایان فرهنگ آنان محسوب می‌شود. فرهنگ ناشنوایان اهمیت زیادی به گفتار نمی‌دهد و در حقیقت حرف زدن را هنگام اشاره کردن رفتار مناسبی نمی‌داند آنان زبان اشاره آمریکایی را به عنوان زبان مشترک فرهنگی خود پذیرفته‌اند. افراد ناشنوا ترجیح می‌دهند با فرد ناشنوا ازدواج کنند و باز ترجیح می‌دهند فرزند ناشنوا داشته باشند، همین یکی از علل ژنتیکی ایجاد و گسترش ناشنوایی است.

شنوایی یکی از حواس برتر انسان است. محروم بودن از حس شنوایی فقط به مفهوم نشنیدن صدا نیست؛ بلکه محصول این محرومیت، دست نیافتن به بسیاری از تجربیات مفید و امید بخش

زندگی فردی و اجتماعی است. صحبت کردن امری اکتسابی است؛ بدون شنیدن، گفتار به وجود نخواهد آمد و انسان از راه شنیدن، زبان محیط خود را فرا گرفته، سپس قادر به تکلم می‌شود؛ اما پرسش قابل تأمل این است که چطور می‌توان از اختلال کم شنوایی و به تبع آن سخن نگفتن پیشگیری کنیم. امروزه با استفاده از روشهای پیشرفته و اغلب ساده امکان تشخیص کم شنوایی و ناشنوایی در دوران نوزادی امکانپذیر شده است. این امر از آن جهت اهمیت دارد که برنامه‌های درمانی و بویژه توانبخشی مبتلایان به اختلالات شنوایی در سنین پایین و بسیار سریع آغاز می‌شود. از نظر متخصصین هر چه زمان تشخیص و آغاز برنامه‌های توانبخشی زودتر باشد، امکان حضور در جامعه و ایفای نقش مؤثر در آن به شدت افزایش می‌یابد. برای مثال در برخی برنامه‌های درمانی از جمنه کاشت حلزون، پس از سپری شدن مرحله رشدی و سنی مشخص، نتیجه دلخواه به دست نمی‌آید.

کودکان استثنایی مانند ناشنوایان که در کارکردهای شناختی، هیجانی، انگیزشی و رفتاری مشکل دارند می‌توانند به طور کارآمد از آموزشها یا روشهای درمانی مستقیم بهره گیرند. به همین دلیل آموزش و پرورش کودکان ناشنوا و کم شنوا اهمیتی اساسی دارد. هر چند در سالهای اخیر سازمان آموزش و پرورش استثنایی برای بهبود این آموزشها اقدامات موثری انجام داده است، لیکن هنوز تا وضعیت مناسب، گامهای فراوانی باقی است. در برنامه میان مدت استفاده از کلاسهای تلفیقی در مدارس عادی می‌باید جای خود را به آموزش فراگیر و حضور کودکان کم شنوا در مدارس عادی بدهد و این امر میسر نمی‌شود مگر آنکه نظام آموزش و پرورش عادی، بیش از پیش خود را در این امر سهیم کند.

در طول چند سال اخیر امکان استفاده از برنامه‌های تلویزیونی فراهم شده است، که به بسیاری از ناشنوایان امکان می‌دهد تا بتوانند از محتوا و گفتار برنامه‌ها و فیلمها و کارتونها استفاده کنند. اینک که با استفاده از فناوری‌های نوین امکان استفاده از زیرنویس در سیما فراهم گردیده است، ناشنوایان امید دارند از روشهای جدیدتری که برای آموزش ناشنوایان مفیدتر است استفاده کنند، از جمله؛ امکان استفاده از decoder در منازل ناشنوایان و پخش

برخی برنامه‌های تلویزیون بر روی سیگنال مخصوصی. اینها نیازمند تعاملی چند جانبه بین انجمن‌ها و خانواده‌های ناشنوایان، سازمان بهزیستی، سازمان آموزش و پرورش استثنایی و سازمان صدا و سیما است که امید است به نتیجه مطلوبی دست یابند.

در این کتاب به بیان مشکلات شناختی، ارتباطی، هیجانی و کارکردهای اجرایی کودکان ناشنوا پرداخته‌ایم، همچنین راهکارهای موجود در زمینه آموزشهای انفرادی و تلفیقی را برای پیشرفت گفتاری و زبانی، تحصیلی، شغلی و ارتباطی کودکان ناشنوا ارزیابی کرده‌ایم. در فصل اول به تعریف حس شنوایی و ناشنوایی و انواع آن پرداخته‌ایم، همچنین محدوده شنوایی و درجات نقص شنوایی و پیامدهای آن را بر درک گفتار و زبان و اهمیت تشخیص زودهنگام ناشنوایی و راههای مداخله را بررسی کرده‌ایم. در بخشهایی جداگانه به بررسی شناخت و کارکردهای اجرایی در کودکان ناشنوا پرداخته‌ایم. مشکلات آموزشی، حرکتی، تعادلی و ارایه تمرینات ورزشی و اهمیت انتخاب شغل در ناشنوایان را نیز بررسی کرده‌ایم. در فصل دوم کتاب ابتدا تاریخچه آموزش ناشنوایان در جهان و ایران را آورده و سپس مکاتب فکری و چالشهای موجود در آموزش کودکان ناشنوا را به بحث گذاشته‌ایم. و در ادامه برای ارتقای مهارتهای آموزشی، سازگاری، ارتباطی - اجتماعی، راهکارهای آموزشی ارایه کرده‌ایم و ضرورت شیوه‌های فراگیر در آموزش کودکان ناشنوا و اهمیت استفاده از طنز در کلاس ناشنوایان را متذکر شده‌ایم.

یقیناً این کتاب از نقص و کاستی خالی نیست، از مخاطبان فرهیخته انتظار داریم پیشنهادات سازنده خود را برای غنی‌تر و مفیدتر شدن کتاب در چاپهای بعدی به دفتر ناشر ارسال فرمایند.

آبانماه ۱۳۹۳

سکینه سلطانی کوهبنانی

راضیه خسرو راد